

**TARBIJAKAITSE JA
TEHNILISE JÄRELEVALVE
AMET**

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Märke tehtud:

Kehtib kuni:

Alus:

Teabevaldaja: Tarbijakaitse ja

Tehnilise Järelevalve Amet

Rahandusministeerium

info@fin.ee

Suur-Ameerika 1

15006, Tallinn

Teie 20.11.2024 nr 1.1-10.1/5153-1

Meie 06.01.2025 nr 2-2/24/0084/0019

Arvamus krediiteabe jagamise seaduse eelnoole ja eelnõu seletuskirjale

Austatud Jürgen Ligi

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA) on tutvunud krediiteabe jagamise seaduse eelnõu ja eelnõu seletuskirjaga ning tänab võimaluse eest arvamust avaldada. TTJA toetab ülelaenamise riski vähendamiseks plaanitavat tarbija krediitdivõimelisuse hindamise tugevdamise regulatsiooni ning esitab järgnevalt oma arvamuse ja tähelepanekud.

1. Erand krediiteaberegistri kohustuslikkusele

Krediiteabe jagamise seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu) § 62, millega täiendatakse võlaõigusseaduse (VÕS) §-i 403⁴ lõikega 3¹ on esitatud järgmises sõnastuses: „(3¹) Krediitdivõimelisuse hindamiseks vajaliku teabe omandamiseks kontrollib krediidiandja tarbija kohta käivat krediiteavet krediiteabe jagamise seaduse alusel asutatud krediiteaberegistrist. Krediidiandja vabaneb nimetatud kohustusest ajal, mil registriteenuse osutamine ei ole krediidiandjast sõltumatutel põhjustel võimalik“. Krediiteabe jagamise seaduse eelnõu seletuskirja (edaspidi seletuskiri) kohaselt on regulatsiooni eesmärk tagada krediitdivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete usaldusväärsus ja asjakohasus ning seeläbi tugevdada tarbija krediitdivõimelisus hindamist ja ennetada ülelaenamist. Seletuskirja kohaselt on käesoleval hetkel krediidiandjate kasutuses olevad andmekogud tarbija krediitdivõimelisuse hindamiseks oluliselt piiratud, kuna andmekogud ei võimalda kontrollida tarbija võetud tulevikus realiseeruvaid finantskohustusi piisava täpsusega ning krediitdivõimelisuse hindamisel saavad krediidiandjad toetuda eelkõige võlgnevust kajastavale krediidiinfole, mis ei pruugi olla täielik ega täpne. Seega on krediitdivõimelisuse hindamiseks loodav register ja selle kasutamise kohustuslikkus vajalik. Planeeritava sätte teise lausega kehtestatakse aga erand, mille kohaselt ei ole krediidiandja kohustatud kontrollima tarbija kohta käivat krediiteavet krediiteaberegistrist, kui registriteenuse osutamine ei ole krediidiandjast sõltumatutel põhjustel võimalik.

Kui hetkel kasutuses olevad andmekogud ei võimalda krediitdivõimelisuse hindamiseks kontrollida tarbija võetud ja tulevikus realiseeruvaid finantskohustusi piisava täpsusega ning krediiteaberegistrist andmete kontrollimine aitab ära hoida krediidi väljastamist krediitdivõimetutele isikutele, siis on selgusetu, miks tehakse andmete kontrollimise kohustuslikkuse osas erandeid. Kui erandi all on silmas peetud näiteks tehnilist riket, mille tõttu ei ole võimalik registris toiminguid teha, siis on TTJA hinnangul laenu saamise kiirusest olulisem

siiski täpse krediivõimelisuse hindamise tagamine ja tarbijate ülelaenamise olukorda sattumise ennetamine. TTJA teeb käesolevaga ettepaneku erandi vajalikkust täiendavalt hinnata ning kaaluda registri kasutamise kohustuslikkust ilma erandi olemasoluta.

2. Registripäringute tegemise jälgitavus

Eelnõu seletuskirjas on põhjendatud krediiditeaberegistrist andmete saamise suhestumist isikuandmete kaitse üldmäärusega. Samas ei tulenenud eelnõust ega seletuskirjast seda, kas registripäringud liidetakse ka riikliku andmejälgijaga¹, et tagada isikuandmete läbipaistvus ja pakkuda tarbijatele selget ülevaadet tema andmetega sooritatud toimingutest. Teeme ettepaneku nimetatud liidestuse tegemiseks, kuivõrd see tagab tarbijatele mugava võimaluse oma andmete kasutamise üle ülevaate omamiseks ning suurendab ka usaldusväarsust andmekogu suhtes.

3. Registriandmete kasutamine riikliku järelevalve teostamiseks ja vääртеomenetluste lahendamiseks

Eelnõu § 10 lõikega 1 sätestatakse krediiditeabe jagamise seaduses (KtJS) alused krediiditeaberegistris sisalduvate andmete avaldamiseks. Muu hulgas esineb alus andmete avaldamiseks kohtule, kohtueelse uurimise asutustele ja prokuratuurile ning julgeolekuasutustele (§ 10 lõige 1 punktid 3-6). Seletuskirja kohaselt võivad krediiditeaberegistris sisalduvad andmed olla vajalikud nende asutuste ülesannete täitmisel ning asutus peab oma taotlust registrist andmete saamiseks konkreetselt põhjendama. Seletuskiri lisab, et lisaks KtJS § 10 lõikes 1 loetletud juhtudele peab registripidaja registris sisalduvaid andmeid avaldama ka järelevalve teostamiseks asutustele, kelle pädevus ja volitused tulenevad asjakohasest seadusest. Seletuskirjas on selliste pädevate asutustena välja toodud Finantsinspeksioon, Andmekaitse Inspeksioon ja Riigi Infosüsteemide Amet.

Selgitame, et TTJA teostab tarbijakaitseseaduse (TKS) § 21 lõike 2 punkti 1 kohaselt ja sellest tulenevalt ka võlaõigusseadusest (VÕS) tulenevate tarbija õiguste kaitseks sätestatud nõuete alusel riiklikku järelevalvet. TTJA järelevalvepädevuste hulka kuulub muu hulgas krediidiandjate kauplemisvõtete ning vastutustundliku laenamise põhimõtte (vastavalt VÕS §-le 403⁴, mis hõlmab krediivõimelisuse hindamist) rakendamise üle järelevalve teostamine. Leiame, et ka TTJA-l võib esineda vajadus registriandmete saamiseks selleks, et kontrollida, kas krediidiandja on oma kohustusi krediivõimelisuse hindamisel järginud. TTJA-l on TKS § 62 lõike 1 kohaselt õigus kasutada järelevalve teostamiseks muu hulgas korra- ja kaitseseaduse §-is 30 ette nähtud erimeedet küsitlemiseks ja dokumentide nõudmiseks. Seega leiame, et lisaks seletuskirjas mainitud järelevalveasutustele on TTJA-l seadusest tulenev alus põhjendatud vajadusel krediiditeaberegistrist andmete saamiseks. Registripidaja selguse mõttes teeme ettepaneku kaaluda TTJA nimetamist võimaliku pädeva järelevalveasutusena. Lisaks tasub arvestada, et vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamata jätmine on TKS § 71 kohaselt vääртеokorras karistatav ning vääртеo kohtuväliseks menetlejaks on TKS § 75 lõige 3 alusel TTJA. Kuivõrd selliste andmete saamine võib olla lisaks kriminaalmenetlusele ja järelevalvemenetlusele vajalik ka vääртеomenetluse (nt TKS § 71 kohase vääртеo puhul) lahendamiseks, siis teeme ettepaneku ka see välja tuua (arvestades muu hulgas vääртеomenetluse seadustiku § 31 lõikega 2).

4. Muud tähelepanekud

TTJA hinnangul vajaks seletuskirja leheküljel 11 toodud kirjeldus täpsustamist. Seletuskirjas on välja toodud järgnev: „*Ülelaenamine mõjutab ka finantssektori usaldusväarsust. Kui süsteem on läbipaistev ja kontrollitud, suurendab see ka tarbijate usaldust ja soovi võtta laenu.*”

¹ Andmejälgijat on täpsemalt kirjeldatud Riigi Infosüsteemide Ameti veebilehel: <https://www.ria.ee/riigi-infosustee/inimkeskne-andmehaldus/andmejalgija>.

Usaldusväärsus aitab vähendada riske, soodustab tarbimist ja toetab seeläbi pikaajalist majandusarengut. Võlgnike suur hulk toob endaga aga kaasa usalduse languse krediidiandjate tegevuse vastu“. Krediidilepingu puhul on paratamatult tegu võlasuhtega ning tarbijakrediiti võtnud tarbija on selles pooles võlgnikuks. Kirjelduse esimeses osas tuuakse välja, et usaldusväärsus soodustab tarbimist ja tarbijate soovi võtta laenu. Samas toob kõnealuse kirjelduse teine pool välja, et võlgnike (st tarbijate, kes on tarbijakrediidilepingud sõlminud) suur hulk toob kaasa usalduse languse. Seega esineb kirjelduses mõningane vastuolu. Teeme ettepaneku täpsustada seda, kas võlgnike all peeti silmas ülelaenamise tõttu laenuorjusesse sattunud isikuid või muul viisil täiendada kõnealust kirjeldust selliselt, et selle eesmärk oleks paremini mõistetav.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristi Talving
peadirektor

Grete Leesmann
grete.leesmann@ttja.ee

Dain Maano Muru
dain.muru@ttja.ee